

PRACE

Instytutu
Europy
Środkowej

Agata Domachowska

Protesty społeczno-polityczne w Albanii (2019)

PRACE Instytutu
Europy
Środkowej

Recenzenci dr hab. Arkadiusz Czwołek,
prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

dr hab. Krzysztof Sidorkiewicz,
prof. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
w Elblągu

Seria Prace Instytutu Europy Środkowej
Numer 1/2020
Redakcja serii Beata Surmacz i Tomasz Stępniewski

Copyright Instytut Europy Środkowej
ISBN 978-83-66413-12-2
Wydawca Instytut Europy Środkowej
ul. Niecała 5
20-080 Lublin
www.ies.lublin.pl

Korekta Anna Paprocka
Projekt okładki i skład www.targonski.pl
Fotografie na okładce © Ink Drop | shutterstock.com
© igorstevanovic | shutterstock.com
© Eric Crama | shutterstock.com

Druk www.drukarniaakapit.pl

PRACE

Instytutu
Europy
Środkowej

Agata Domachowska

Protesty społeczno-polityczne w Albanii (2019)

■ TEZY

Po opublikowaniu wyników śledztwa dziennikarskiego, świadczącego o możliwym kupowaniu głosów podczas ostatnich wyborów parlamentarnych (2017) przez rządzącą Socjalistyczną Partię Albanii, od lutego 2019 r. w Albanii trwają protesty antyrządowe. Demonstracje organizowane są przez Demokratyczną Partię Albanii – największe ugrupowanie opozycyjne.

Protestujący domagają się dymisji premiera Ediego Ramy, którego oskarżają o korupcję, związki ze zorganizowaną przestępczością oraz sfałszowanie ostatnich wyborów parlamentarnych.

Protestom towarzyszyły akty przemocy oraz wandalizmu – obrzucanie budynków publicznych petardami i pojemnikami z farbą. Dochodziło do licznych starć z policją, podczas których ranni zostali dziennikarze. W celu opanowania protestów policja używała gazu łzawiącego. Miały również miejsce aresztowania członków ugrupowań opozycyjnych.

Rząd Albanii podkreśla, że protesty mają charakter wyłącznie polityczny i są organizowane w celu niedemokratycznego przejęcia władzy przez opozycję.

W ramach protestu – pierwszy raz w historii albańskiego parlamentaryzmu – członkowie ugrupowań opozycyjnych zrezygnowali z posiadanych mandatów parlamentarnych. Zbojkotowali również wybory lokalne, które władze zorganizowały w Albanii 30 czerwca 2019 r.

W czasie protestów po raz kolejny uwidocznili się spór pomiędzy prezydentem Albanii Ilirem Metą oraz premierem Edim Ramą. Prezydent podjął decyzję o anulowaniu zaplanowanych wyborów samorządowych, co spotkało się z ostrą krytyką ugrupowania rządzącego. W konsekwencji w parlamencie Albanii rozpoczęto procedurę odwołania głowy państwa.

Protesty nie doprowadziły do zmiany władz państwowych, ale pogłębiają chaos polityczny w Albanii. Konflikt polityczny nieustannie się zaostrza. Jedynym możliwym wyjściem z impasu jest rozpoczęcie autentycznego dialogu politycznego pomiędzy rządem a opozycją.

Jakkolwiek każda ze stron konfliktu opowiada się za szybką integracją Albanii z Unią Europejską, trwający spór przyczynił się do przełożenia decyzji o rozpoczęciu negocjacji przez Radę Unii Europejskiej w czerwcu 2019 r.

1.

Geneza protestów

1. W 2018 r. w Albanii coraz częściej dochodziło do różnych protestów społecznych. Jedne z największych zostały zorganizowane przez studentów. Protesty te rozpoczęły się jesienią 2018 r. w Tiranie. Z czasem objęły również inne miasta. Studenci domagali się przede wszystkim natychmiastowego obniżenia czesnego na uczelniach, polepszenia warunków zakwaterowania, a także prawa do współdecydowania o sprawach uczelni. Poparcie dla protestujących studentów wyrazili również uczniowie szkół średnich. Protestujący studenci próbowali odciąć się od ugrupowań opozycyjnych z obawy o upolitycznienie protestów. Po przerwie świą-

tecznej, na początku 2019 r. studentom nie udało się wznowić protestów. Zabrakło koordynacji działań. Dodatkowo – w celu uspokojenia nastrojów społecznych – premier Edi Rama zdecydował o dokonaniu zmian w rządzie i zdymisjonowaniu wicepremiera oraz części członków rządu, m.in. ministra oświaty, kultury, finansów i gospodarki oraz spraw zagranicznych. Jakkolwiek obecne protesty studenckie były porównywane do protestów studenckich z początku lat 90. XX w. (które zakończyły się zmianą systemu władzy w Albanii), nie doprowadziły do przesilenia politycznego w państwie.

Od listopada 2018 r. protesty organizowane są również przez mieszkańców jednej z podmiejskich dzielnic Tirany – Astir. Sprzeciwiają się oni planowi wykonania tam obwodnicy miasta, której budowa wiąże się z wyburzeniem części domów. Wbrew zapowiedziom władz mieszkańcy nie otrzymali jak dotąd żadnych odszkodowań. Dodatkowo w Tiranie w obronie gmachu teatru narodowego¹ protestują m.in. artyści (rząd Albanii planuje wyburzenie budynku oraz sprzedaż gruntu prywatnemu inwestorowi).

2. Do wybuchu ogólnonarodowych protestów w Albanii w lutym 2019 r. przyczyniły się nagrania będące częścią śledztwa dziennikarskiego. Z nagrań wynikało, że ugrupowanie

¹ Budynek teatru został zaprojektowany w czasie II wojny światowej przez włoskich architektów i od 1945 r. jest siedzibą Teatru Narodowego. Jednak rządzący uważają, że budynki te nie stanowią części dziedzictwa kulturowego.

rządzące – Socjalistyczna Partia Albanii (*Partia Socialiste e Shqipërisë*, PS) – w czasie ostatnich wyborów parlamentarnych, które miały miejsce w 2017 r., we współpracy ze strukturami zorganizowanej przestępczości, kupowało głosy, groziło wyborcom oraz obiecywało nielegalne korzyści. Śledztwo w tej sprawie zostało przeprowadzone przez dziennikarkę Klodianę Lale z BRIN². Opublikowane przez portal „Voice of America” podsłuchy ujawniły potencjalną działalność kryminalną urzędników oraz ich kontakty ze strukturami przestępczymi, m.in. w miastach Durrës, Kavaja, Lezha i Dibra³.

3. Pierwszy protest antyrządowy został zorganizowany w centrum Tirany 16 lutego 2019 r. Protestujący domagali się natychmiastowej rezygnacji premiera Ediego Ramy oraz rozpisania nowych wyborów parlamentarnych. Była to reakcja na coraz częściej pojawiające się informacje dotyczące możliwości kupowania głosów przez rządzących w czasie ostatnich wyborów do parlamentu, korupcji rządu, handlu narkotykami oraz związków polityków i urzędników ze światem przestępczości zorganizowanej. W czasie tego protestu nie miały miejsca żadne przemówienia polityków opozycyjnych. Dopiero po jego zakończeniu, lider największ-

² Balkan Investigative Reporting Network (BIRN) to regionalna sieć organizacji pozarządowych, promująca wolność słowa, prawa człowieka oraz wartości demokratyczne w Europie Południowo-Wschodniej.

³ *Wiretaps Show Socialists Collaborated with Criminals to Buy Votes*, <https://exit.al/en/2019/01/31/wiretaps-show-socialists-collaborated-with-criminals-to-buy-votes/> [15.07.2019].

szego ugrupowania opozycyjnego w Albanii – Demokratycznej Partii Albanii (*Partia Demokratike e Shqipërisë*, PD) – Lulzim Basha podziękował protestującym i zapowiedział organizację kolejnych protestów tak długo, aż premier Edi Rama ustąpi ze stanowiska. W czasie protestów doszło do starć z policją. Około 1300 policjantów chroniło siedzibę premiera. Część z protestujących rzucała petardy. W tym samym czasie premier przebywał we Vlorze, gdzie informował społeczeństwo o dotychczasowych sukcesach swego rządu.

2.

Uwarunkowania protestów

1. Doświadczenia wynikające z przeszłości mają znaczący wpływ na proces demokratyzacji w Albanii po upadku komunizmu. Albańska scena polityczna po 1991 r. zdominowana jest przez dwa ugrupowania: Demokratyczną Partię Albanii oraz Socjalistyczną Partię Albanii, wzajemnie oskarżające się o korupcję, związki z przestępczością zorganizowaną, nepotyzm oraz łamanie zasad rządów prawa. Jednocześnie są to partie proeuropejskie oraz proamerykańskie. W ostatnich wyborach parlamentarnych (2017) zwycięstwo odniosła ponownie PS, a jej lider, Edi Rama, został premierem po raz drugi z rzędu. PD uzyskała poparcie na poziomie niespeł-

na 29%, a trzecią siłą polityczną pozostał Socjalistyczny Ruch na rzecz Integracji (*Lëvizja Socialiste për Integrim*, LSI), uzyskując 14,28% głosów (19 mandatów) (zob. tabela 1). Do parlamentu weszły jeszcze dwa mniejsze ugrupowania: Partia Sprawiedliwości, Integracji i Jedności (alb. *Partia për Drejtësi, Integrim dhe Unitet*, PDIU) (3 mandaty) i Socjaldemokratyczna Partia Albanii (*Partia Socialdemokrate e Shqipërisë*, PSD) (jeden mandat). Po wyborach PS rządziła już samodzielnie. W czasie pierwszej kadencji (2013-2017) jej koalicjantem był LSI – partia utworzona w 2004 r. przez byłego członka PS, Ilira Metę.

Tabela 1. Wyniki wyborów parlamentarnych w Albanii z 25 czerwca 2017 r.

Nazwa partii politycznej	[%]	Liczba zdobytych mandatów
LSI	14,28	19
PS	48,34	74
PD	28,85	43
PSD	0,95	1
PDIU	4,81	1

Źródło: *Zgjedhjet parlamentare 2017*, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, <http://results2017.cec.org.al/Parliamentary/Results?cs=sq-AL&r=r&rd=r14> [18.06.2019].

2. W lipcu 2017 r. parlament Albanii głosami ugrupowania rządzącego (87 głosów „za” i 2 głosy „przeciw”) dokonał wyboru nowego prezydenta państwa. Został nim Ilir Meta, ówczesny przewodniczący LSI. Opozycja zdecydowała się na zbojkotowanie głosowania. Ilir Meta to doświadczony polityk, aktywny na albańskiej scenie politycznej od upad-

ku komunizmu. W przeszłości pełnił funkcje m.in. premiera, wicepremiera, ministra spraw zagranicznych, przewodniczącego albańskiego parlamentu. Obecnie to jego żona, Monika Kryemadhi, stoi na czele LSI.

Pomimo poparcia przez partię rządzącą kandydatury Mety na prezydenta, pomiędzy głową państwa a premierem dochodzi do licznych sporów, związanych chociażby z mianowaniem poszczególnych ministrów⁴. Choć pozycję prezydenta w systemie ustrojowym Albanii można określić jako ceremonialną, Meta stara się wpływać na wybór określonych osób na dane stanowiska w instytucjach państwowych.

3. Coroczne raporty Komisji Europejskiej wskazują, że Albania musi bardziej zaangażować się we wprowadzanie reform wzmacniających system rządów prawa, a także zwalczać korupcję oraz przestępczość zorganizowaną. Problemem pozostaje również brak niezależnego wymiaru sprawiedliwości, brak dialogu politycznego, nieprawidłowości przy organizacji wyborów, a także zagrożenia dla wolności słowa. Podobne wnioski wynikają z analizy raportu przygotowanego przez amerykańską organizację pozarządową Freedom House (zob. tabela 2), w którym system polityczny Albanii określany jest jako hybrydowy

⁴ *Albania Top Authorities Clash – PM Rama Says President Meta Has Acted Anti-Constitutionally*, <http://www.tiranaecho.com/latest-news/albania-top-authorities-clash-pm-rama-says-president-meta-has-acted-anti-constitutionally/> [18.07.2019].

**Tabela 2. Stopień demokratyzacji systemu politycznego Albanii
według raportów Freedom House (2009-2018)**

	2009	2010	2011	2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Poziom demokratyzacji systemu władzy	4,25	4,50	4,75	4,75	4,75	5,00	4,75	4,50	4,50	4,50	4,50
Proces wyborczy	3,75	3,75	4,00	4,25	4,25	4,25	4,00	4,00	3,75	3,75	3,50
Spółeczeństwo obywatelskie	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Niezależne media	3,75	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,25	4,25	4,25
Demokratyczne władze samorządowe	2,75	3,00	3,25	3,25	3,25	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50
Niezależne władze sądownicze	4,25	4,25	4,25	4,75	4,75	4,75	4,75	4,75	4,75	4,75	4,75
Korupcja	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,25	5,25	5,25	5,25	5,25	5,25
Poziom demokracji	3,82	3,93	4,04	4,14	4,14	4,25	4,18	4,14	4,14	4,14	4,11

Źródło: Freedom House, *Nations in Transit 2018, Albania*, <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/albania> [15.07.2019].

(*transitional democracy or hybrid regime*). Analiza danych wskazuje na to, iż od czasu objęcia władzy w Albanii przez Ediego Ramę państwo to nie dokonało znaczących postępów w zakresie wzmacniania demokracji. W porównaniu z pozostałymi państwami Bałkanów Zachodnich gorszy wynik odnotowały jednak Macedonia Północna, Bośnia i Hercegowina oraz Kosowo.

4. Kolejnym wyzwaniem, z którym musi zmagać się Albania, jest emigracja. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez Instytut Gallupa aż 60% dorosłych Albańczyków chce opuścić swoją ojczyznę. Pod tym względem Albania znajduje się na 4 miejscu z 152 państw – wyprzedzają ją jedynie Haiti, Liberia oraz Sierra Leone⁵. To samo badanie stawia Kosowo i Albanię także na szczycie wskaźnika „drenażu mózgów” w Europie, wskazującego na liczbę młodych, dobrze wykształconych ludzi, którzy chcą opuścić państwo bez planu powrotu. Powodem emigracji są przede wszystkim bezrobocie, niskie płace, korupcja oraz brak rządów prawa.

5. Dostrzec należy także złą sytuację mediów w Albanii⁶. Dziennikarze są przedmiotem ataków, gróźb, zniewag, oszczerstw, a także procesów karnych o rzekome zniesławienie, które toczą się z powodztwa polityków. Działania te

⁵ Gallup: *Albania Ranks Fourth Worldwide in Terms of People's Desire to Migrate*, <https://exit.al/en/2019/01/05/gallup-survey-on-migration-and-brain-drain/> [02.07.2019].

⁶ *Media Situation in Albania is Severe*, „Albanian Daily News”, <https://www.albaniandailynews.com/index.php?idm=32753&mod=2> [08.07.2019].

mają zniechęcić dziennikarzy do prowadzenia śledztw dotyczących korupcji polityków czy ich związków ze światem przestępczym⁷. Ataki na media zarówno ze strony rządzących, jak i organizacji przestępczych osiągnęły bezprecedensowy poziom w 2018 r. Ostro krytykowana jest przez albańskich dziennikarzy przygotowywana nowa ustawa medialna, która może doprowadzić do kontroli internetowych portali medialnych przez rząd i umożliwić zamknięcie każdej z nich bez konieczności prowadzenia postępowania sądowego. Jednocześnie zwraca się uwagę na to, że proponowane zmiany doprowadzą do jeszcze silniejszej cenzury. Należy przy tym dodać, że albańska scena medialna jest skoncentrowana w rękach kilku właścicieli, którzy mają ściśle powiązania z politykami.

Na problem ograniczeń wolności słowa wskazują również raporty przygotowywane przez organizację Reporterzy bez Granic. Albania jest obecnie na 82 miejscu na 190 państw ujętych w indeksie wolności mediów (zob. tabela 3). To średni wynik w porównaniu do pozostałych państw Bałkanów Zachodnich (Bośnia i Hercegowina zajmuje 63 miejsce, Kosowo – 75, Albania – 82, Serbia – 90, Macedonia Północna – 95 pozycję, zaś Czarnogóra – 104).

⁷ Reporters without borders, *Albania 2019*, <https://rsf.org/en/albania> [08.07.2019].

Tabela 3. Albania: indeks wolności prasy (2013-2019)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Pozycja	102	85	82	82	76	75	82

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów przygotowywanych przez Reporterów bez Granic, <https://rsf.org/en/albania> [08.07.2019].

6. Albania określana jest mianem „Europejskiej Kolumbii” – należy do czołówki państw pod względem uprawy konopi⁸. Albańskie grupy przestępcze zaliczane są do największych handlarzy kokainą, heroiną oraz konopiami indyjskimi. Departament Stanu USA określił Albanię jako główny obszar uprawy marihuany w Europie oraz państwo tranzytowe dla przemytu kokainy i heroiny⁹. Jednocześnie zwraca się uwagę na to, że instytucje albańskie nie są dobrze przygotowane do podjęcia skutecznej walki z przestępstwami narkotykowymi. Korupcja na najwyższych szczeblach państwowych, bezradność policji, a także bieda wśród społeczeństwa sprzyjają tej działalności. W związku z oskarżeniami o udział w przemyśle narkotyków, przestępstwa kryminalne i korupcję w 2017 r. został zdymisjonowany ówczesny minister spraw wewnętrznych i bliski współpra-

⁸ B. Daragahi, *‘Colombia of Europe’: How tiny Albania became the continent’s drug trafficking headquarters*, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/albania-drug-cannabis-trafficking-hub-europe-adriatic-sea-a8747036.html> [12.07.2019].

⁹ *Emerging Europe, US State Department names Albania as source country of cannabis*, <https://emerging-europe.com/news/us-state-department-names-albania-as-source-country-of-cannabis/> [15.07.2019].

ownik premiera, Saimir Tahiri. Ostatecznie we wrześniu 2019 r. sąd skazał go na trzyletni okres próbny za nadużycia władzy, natomiast uniewinnił od stawianych mu pozostałych zarzutów (prokuratura domagała się wymierzenia kary 12 lat pozbawienia wolności)¹⁰.

¹⁰ *Fajtor vetëm për "shpërdorim detyre", Tahiri dënohet me 3 vite shërbim prove*, <http://top-channel.tv/2019/09/19/fajtor-vetem-per-shperdorim-detyre-tahiri-denoht-me-3-vite-shepbim-prove/> [28.09.2019].

3.

Struktura protestującej opozycji

1. Protesty organizowane są przede wszystkim przez PD – największe ugrupowanie opozycyjne w Albanii. Uczestniczą w nich jednak również inne partie opozycyjne (np. LSI) oraz ich zwolennicy.

2. Jednocześnie w protestach tych licznie biorą udział zwykli obywatele, niepopierający żadnej partii politycznej, chcący jedynie wyrazić swój głos sprzeciwu wobec złej sytuacji w państwie.

3. W protestach organizowanych przez opozycję biorą również udział organizatorzy innych społecznych protestów

odbywających się w Albanii, tj. studenci, osoby protestujące przeciw wyburzeniu budynku Teatru Narodowego oraz mieszkańcy dzielnicy Astir.

4.

Kontekst międzynarodowy protestów

1. Po przystąpieniu do NATO w 2009 r. priorytetem albańskiej polityki zagranicznej pozostaje uzyskanie członkostwa w Unii Europejskiej. Albania złożyła wniosek o członkostwo w kwietniu 2009 r., a w czerwcu 2014 r. Rada Europejska przyznała Albanii status oficjalnego kandydata. Warunkiem dalszej integracji z UE jest skuteczna realizacja reform, szczególnie w zakresie administracji państwowej i sądownictwa, zwiększenie skuteczności w zakresie zwalczania zorganizowanej przestępczości i korupcji, lepsza ochrona praw człowieka i praw mniejszości, a także przestrzeganie prawa własności.

2. Już dwukrotnie Komisja Europejska rekomendowała rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych z Albanią. Decyzja w tej sprawie miała zapaść w czerwcu 2019 r. (a wcześniej już w 2018 r.), jednak UE postanowiła przesunąć na październik jej podjęcie¹¹. Nie ma bowiem jednomyślności pośród państw członkowskich Unii w tej kwestii. Zdecydowanymi przeciwnikami rozpoczęcia negocjacji z Albanią są Francja i Holandia. Z kolei do wspierających proces integracji Bałkanów Zachodnich należy zaliczyć państwa Europy Środkowo-Wschodniej oraz Włochy i Austrię.

3. Widoczny jest brak wsparcia społeczności międzynarodowej dla organizatorów protestów. Od samego początku ich trwania ambasada Stanów Zjednoczonych w Tiranie podkreśla wprawdzie, że Albańczycy mają prawo do protestowania, ale wskazuje, że powinni to robić w sposób pokojowy. Jednocześnie amerykańscy dyplomaci krytykują akty przemocy, uznając je za niedopuszczalne. Ze strony przedstawicielstwa dyplomatycznego USA pojawiają się także – kierowane do wszystkich albańskich partii politycznych – wezwania do zachowania ostrożności i uspokojenia nastrojów społecznych. USA podtrzymują, że obecny rząd i parlament posiadają legitymację społeczną do sprawowania władzy. Krytykują z kolei decyzję podjętą przez opozy-

¹¹ Ostatecznie podczas szczytu Rady Europejskiej (17-18 października 2019 r.), ze względu na sprzeciw Francji, decyzja o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych z Albanią oraz Macedonią Północną została odłożona do maja 2020 r.

cję, dotyczącą rezygnacji z mandatów parlamentarnych, podkreślając, że tego rodzaju działanie nie przyczynia się do wzmacniania dialogu politycznego.

4. Podobne stanowisko wyraża Unia Europejska oraz jej państwa członkowskie, w szczególności Niemcy. Niemiecki minister spraw zagranicznych Heiko Maas podkreślał, że wszystkie oskarżenia związane ze sfalszowaniem wyborów parlamentarnych w Albanii muszą zostać wyjaśnione. Dodał również, że to właśnie parlament powinien być miejscem rozwiązywania konfliktów politycznych. Jednocześnie europejscy politycy starają się prowadzić rozmowy z przedstawicielami zarówno albańskiego rządu, jak i opozycji. Christian Danielsson, dyrektor generalny Komisji Europejskiej ds. polityki sąsiedztwa i negocjacji akcesyjnych, po odbyciu – osobnych – spotkań z Edim Ramą oraz Lulzim Bashą stwierdził, że rezygnacja przez opozycję z mandatów parlamentarnych podważa albańską drogę do UE. Stwierdził także, że niezbędne jest rozpoczęcie konstruktywnego dialogu pomiędzy rządem i opozycją. Jednocześnie dodał, że reforma sądownictwa w Albanii musi zostać przeprowadzona w sposób całościowy, aby UE mogła wyrazić zgodę na rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych¹².

¹² *EU Official: Vacation of Parliamentary Seats Undermines Path Towards the EU*, <https://exit.al/en/2019/03/07/eu-official-vacation-of-parliamentary-seats-undermines-path-towards-the-eu/> [10.07.2019].

5.

Cele protestów

1. Protestujący sformułowali jeden główny cel: jest nim dymisja premiera Ediego Ramy (i całego rządu), którego oskarżają o korupcję, ścisłe kontakty z organizacjami przestępczymi oraz sfalszowanie ostatnich wyborów parlamentarnych z 2017 r. Za niezbędne uznają powołanie rządu tymczasowego, który doprowadziłby do zorganizowania uczciwych i wolnych wyborów.

2. Zdaniem przywódcy PD ustąpienie premiera, a następnie implementacja zmian w systemie sądownictwa umożliwią przeprowadzenie uczciwego śledztwa w sprawie kupowania głosów przez polityków partii rządzących w cza-

się ostatnich wyborów parlamentarnych oraz ich związków z przestępczością zorganizowaną. Lulzim Basha podkreśla, że tylko „uwolniona” od korupcji i przestępczości Albania będzie mogła stać się częścią integrującej się Europy.

6.

Przebieg protestów

1. Po pierwszym masowym proteście, zorganizowanym 14 lutego 2019 r., posłowie z ugrupowań opozycyjnych (PD i LSI) podjęli decyzję o rezygnacji z mandatów parlamentarnych na znak protestu wobec zawłaszczania państwa przez rząd Ediego Ramy¹³. Zdarzyło się to po raz pierwszy w historii albańskiego parlamentaryzmu.

2. Pomimo wstępnej zapowiedzi o jednomysłności, nie wszyscy członkowie partii opozycyjnych podporządkowali

¹³ G. Kraja, *Opozita në Shqipëri djeg mandatet*, „Radio Evropa e Lirë”, <https://www.evropaelire.org/a/opozita-ne-shqiperi-djeg-mandatet/29780948.html> [10.07.2019].

się decyzji o oddaniu mandatów (większa dyscyplina była w szeregach PD). Wyłamali się jednak m.in. Myslim Murrizi i Rujdina Hajdari – córka słynnego polityka Partii Demokratycznej, zamordowanego w 1998 r. Zdecydowała się ona wstąpić do nowej partii o nazwie Przekonanie Demokratyczne (*Bindja Demokratike*), której twórcą jest Astrit Patozi. Hajdari krytykuje zarówno PD, jak i rząd, jednak uważa, że to w parlamencie, a nie na ulicy powinno rozwiązywać się problemy społeczeństwa¹⁴.

3. W czasie trwania protestów miały miejsce przypadki aresztowań członków partii opozycyjnych. Zdaniem Lulzima Bashy około 500 członków PD zostało zatrzymanych, a 50 wciąż przebywa w areszcie¹⁵. Ponadto prokuratura wezwała na przesłuchanie lidera PD w sprawie związanej z płatnościami, których jego partia dokonała na rzecz amerykańskiej firmy lobbystycznej Muzin Capitol Partners, a wydatek ten nie został zgłoszony do Centralnej Komisji Wyborczej. Wezwano również dwóch innych członków Partii Demokratycznej, Arbena Ristaniego i Ilira Dervishi¹⁶. Zdaniem opozycji tego rodzaju działania mają na celu jedynie

¹⁴ *Interview to me deputeten Rudina Hajdari*, <https://www.zeriamerikes.com/a/4824135.html> [10.07.2019].

¹⁵ *Regional Opposition Leaders Arrested for Blocking Prime Minister's Motorcade*, <https://exit.al/en/2019/06/14/regional-opposition-leaders-arrested-for-blocking-prime-ministers-motorcade/> [12.07.2019].

¹⁶ *Gj. Erebara, Albania Opposition Leader Faces Money Laundering Charges*, <https://balkaninsight.com/2019/06/14/albania-opposition-leader-faces-money-laundering-charges/> [12.07.2019].

uciszenie opozycji i jej zastraszenie. Warto dodać, że sprawa finansowania przez PD amerykańskiej firmy lobbystycznej została ujawniona przez dziennikarzy śledczych już w listopadzie 2017 r. Podobne praktyki były podejmowane również przez ugrupowanie rządzące, ale jak dotąd nie zostało wszczęte żadne postępowanie w celu wyjaśnienia niejasnych płatności dokonywanych przez PS.

4. Podczas jednej z demonstracji, zorganizowanej spontanicznie przez studentów w czasie trwania piątego z kolei tzw. protestu narodowego (*protestë kombëtare*) – organizowanego przez opozycję (11 maja), doszło do incydentu przed rezydencją ambasadora OBWE w Tiranie, Bernada Borchardta. Młodzi ludzie zebrali się tam po tym, jak na koncie społecznościowym ambasadora pojawił się post krytyczny wobec protestujących. Wpis uznano za stroniczy i wprost popierający rządy Ediego Ramy. Protestującym udało się wejść do budynku i napisać na jednej ze ścian: „Borchardt – wstydz się” (*Borchardt shame on you*)¹⁷. Działania te zostały ostro skrytykowane przez premiera, zachodnich dyplomatów, a także liderów partii opozycyjnych. OBWE wydała oświadczenie, w którym stwierdzono, że organizatorzy protestów ponoszą polityczną odpowiedzialność za przemoc, do której dochodzi na ulicach stolicy. Jednocześnie podkreślono, że pomi-

¹⁷ *Both Opposition and Government Responsible for Ambassador Borchardt Harassment From Protesters*, <https://exit.al/en/2019/05/13/both-opposition-and-government-responsible-for-ambassador-borchardt-harassment-from-protesters/> [19.07.2019].

mo tego incydentu, OBWE nadal będzie wspierać skuteczną opozycję i dialog w Albanii.

5. Kolejny duży protest albańskiej opozycji miał miejsce w trzy dni po opublikowaniu przez niemiecką gazetę „Bild” nagrań świadczących o kontaktach polityków PS z członkami grup przestępczych. Na jednym z nich słychać, jak burmistrz Durrës Vangjush Dako (członek PS) rozmawia o kupowaniu głosów z Astritem Avdylajem – szefem jednej z organizacji przestępczych działających w Albanii. Premier szybko zaprzeczył informacjom opublikowanym przez „Bild” i zapowiedział wszczęcie procesu przeciwko niemieckiemu dziennikowi.

6. Obawiając się zaostrzenia konfliktu i zwracając uwagę na brak pluralizmu w planowanych na 30 czerwca wyborach lokalnych, prezydent Ilir Meta wydał dekret (10 czerwca) anulujący wybory samorządowe. Następnie ogłosił, że odbędą się one 13 października. Decyzja zyskała poparcie PD i LSI. Z oczywistych powodów została skrytykowana przez premiera Ediego Ramę, który stwierdził, że wybory lokalne odbędą się zgodnie z planem. Centralna Komisja Wyborcza oświadczyła, że będzie kontynuować przygotowania związane z organizacją wyborów. Następnie 13 czerwca parlament przyjął uchwałę stwierdzającą nieważność dekretu prezydenta, a kilka dni później (19 czerwca), zgodnie z wcześniejszą zapowiedzią samego premiera, rozpoczął procedurę odwołania prezydenta z urzędu.

7. Wbrew dekretowi prezydenta wybory lokalne zostały zorganizowane zgodnie z planem. Ze względu na bojkot wyborów przez największe ugrupowania opozycyjne wyborcy w rzeczywistości nie mieli wyboru w kwestii tego, na kogo oddać swój głos. Było to raczej głosowanie, a nie wybory. Przebiegły jednak bez większych incydentów. Obserwatorzy międzynarodowi odnotowali natomiast przypadki głosowania za kogoś innego (np. członka własnej rodziny) oraz zmuszania pracowników sfery publicznej (administracji, szkół, szpitali) do wzięcia udziału w wyborach. W tej sytuacji oczywiste zwycięstwo odniosła PS, której koalicja Sojusz dla Europejskiej Albanii (*Aleanca për Shqipërinë Europiane*) zwyciężyła w 60 z 61 okręgów. Co ciekawe, w ponad połowie (w 35) okręgów socjaliści byli jedynymi kandydatami na listach wyborczych, a w pozostałych okręgach rywalizowali z przedstawicielami mniejszych ugrupowań politycznych. Jedynie w Finiq zwycięstwo odniósł kandydat Partii Etnicznej Mniejszości Greckiej dla Przyszłości (*Partia Minoriteti Etnik Grek për të Ardhmen*), Kristo Panajot Kico¹⁸.

W sytuacji kontrowersji w kwestii legalności wyborów część burmistrzów z PD zapowiedziała, że nie ustąpi z urzędu¹⁹. W Shkodrze, bastionie Demokratów, zorganizowano protest, nie zgadzając się na przejęcie władzy przez nowo wy-

¹⁸ A. Shehaj, *Kjo është bashkia e vetme që nuk do të drejtohet nga Partia Socialiste*, <https://joqalbania.com/artikull/592983.html> [21.07.2019].

¹⁹ *DP's Protest in Shkoder Begins*, „Albanian Daily News”, <https://albaniaandailynews.com/index.php?idm=34680&mod=2> [29.08.2019]; *New Shkodra City Council es-*

branego burmistrza, członka PS. Ostatecznie pod wpływem oporu społecznego i oskarżeń o działalność przestępczą, Valdrin Pjetri zrezygnował z objęcia urzędu burmistrza Szkodry.

8. Frekwencja w czerwcowych wyborach samorządowych wyniosła 22,96%, co oznacza, że była niższa od poprzednich (w 2015 – 47,83%). W efekcie nawołująca do bojkotu wyborów PD uznała niską frekwencję za swój sukces, a głosowanie za niekonstytucyjne i niedemokratyczne. Podobne stanowisko zajął prezydent Albanii Ilir Meta. Stwierdził on, że wybory stanowiły farsę i zaproponował przeprowadzenie 13 października wyborów zarówno lokalnych, parlamentarnych, jak i prezydenckich, wskazując, że rozwiązanie to mogłoby doprowadzić do zakończenia konfliktu.

9. Po wyborach opozycja zorganizowała dziesiąty z rzędu tzw. protest narodowy (8 lipca)²⁰, konsekwentnie domagając się ustąpienia premiera. Wraz z rozpoczęciem okresu wakacyjnego dynamika protestów zmalała jednak w znaczący sposób.

tablished amid tension and protests, „Tirana Times”, <http://www.tiranatimes.com/?p=142913> [29.08.2019].

²⁰ *Albanian opposition resume protest to oust PM*, <https://www.reuters.com/article/us-albania-protests/albanian-opposition-resume-protest-to-oust-pm-idUSKC-N1U32IJ> [28.07.2019].

7.

Forma protestów

1. W okresie od lutego do początku lipca 2019 r. zostało przygotowanych przez opozycję łącznie dziesięć tzw. narodowych protestów oraz kilkanaście mniejszych, organizowanych spontanicznie przez niezadowolonych obywateli i osoby wspierające opozycję. Te mniejsze protesty miały miejsce przede wszystkim w czasie, kiedy odbywały się obrady sesji parlamentu. Z kolei formuła tych drugich – „narodowych” – polegała na pokojowych demonstracjach przed siedzibą premiera Albanii, znajdującą się w centrum stolicy. Protestujący skandowali m.in. hasła: „Europejska Albania”, „Nie ma wyborów bez opozycji”, „Albania Albańczyków – NIE

oligarchów”, „NIE dla państwa kryminalnego – bezpieczeństwo dla rodzin”, „Kocham Albanie tak samo jak całą Europę”. Wraz z trwaniem protestów głównym hasłem stało się „Rama – odejź!” (*Rama ik!*). Pojawiało się ono nie tylko na transparentach, ale także w postaci graffiti na budynkach w różnych miastach Albanii. Oprócz transparentów, protestujący wznosili flagi: albańską, amerykańską, UE, a także innych państw zachodnioeuropejskich. Integralną częścią tych narodowych protestów były przemówienia przywódcy PD Lulzima Bashy, sprowadzające się do ostrej krytyki rządu Ediego Ramy.

2. Inną formą protestów były również blokady dróg, którymi przemieszczał się premier Edi Rama. W ich trakcie wywieszano w widocznych miejscach transparenty z hasłem „Rama – odejź!”. Napis ten utworzyli z jabłek także rolnicy demonstrujący w Devoll, na wschodzie Albanii, protestując w ten sposób przeciwko niemożliwości sprzedaży własnych owoców²¹.

3. W protestach antyrządowych uczestniczyli przedstawiciele różnych grup społecznych. Brali w nich udział studenci, uczniowie, przeciwnicy zburzenia budynku Teatru Narodowego czy mieszkańcy dzielnicy Astir. Protesty organizowane były również przez część diaspory albańskiej w Grecji, Wielkiej Brytanii czy w Stanach Zjednoczonych.

²¹ Fotolajm/ Fermerët e Devollit shkruajnë me mollë “Rama ik”, <https://balkanweb.com/fotolajm-fermeret-e-devollit-shkruajne-me-molle-rama-ik/> [11.07.2019].

4. Pomimo nawoływań organizatorów o zachowanie spokoju podczas protestów, niejednokrotnie dochodziło w nich do aktów przemocy. Protestujący obrzucali budynki państwowe butelkami z benzyną, kamieniami, pojemnikami z farbą oraz petardami.

5. Podczas każdego z tych ogólnonarodowych protestów znacząca liczba policjantów (ponad tysiąc funkcjonariuszy) zabezpieczała ich przebieg. Tego rodzaju działania służb mundurowych miały na celu także demobilizację społeczeństwa, tj. zniechęcenie obywateli do udziału w masowych demonstracjach.

8.

Reakcja władz

1. Rząd od samego początku konsekwentnie odrzuca oskarżenia formułowane przez protestującą opozycję, twierdząc, że nie dopuszcza się korupcji, ani nie ma żadnych związków z przestępczością zorganizowaną. Władze podkreślają, że ich celem jest doprowadzenie do ustabilizowania sytuacji w państwie i rozpoczęcie negocjacji akcesyjnych z Unią Europejską. Jednocześnie rząd krytykuje opozycję za tworzenie nieustannie nowych kryzysów politycznych i zarzuca jej podejmowanie działań mających na celu niedemokratyczne przejęcie władzy w państwie. W odpowiedzi na złożenie mandatów przez część przedstawicieli opozycji, nowi parlamen-

tarzyści zostali powołani na ich miejsce. Premier uważa, że działania opozycji mogą zniweczyć wysiłki rządu na rzecz akcesji Albanii do UE. Jednocześnie oskarża ją o sabotowanie prac związanych z dogłębną reformą sądownictwa.

2. Premier Edi Rama od samego początku protestów stara się uzyskać wsparcie społeczności międzynarodowej. Często występuje w zachodnich mediach, w których ostro krytykuje opozycję, zwracając uwagę na politycznie motywowaną przemoc, jaka ma miejsce w czasie protestów. Jednocześnie kreuje siebie na jedyne go przywódcę mogącego wprowadzić realne zmiany w państwie i w konsekwencji przybliżyć Albanii do UE.

3. Premier deklaruje chęć rozpoczęcia dialogu z opozycją, ale równocześnie zaznacza, że nie zamierza zaakceptować żadnych z wysuwanych przez nią żądań. Podkreśla również, że nie ustąpi ze stanowiska. Twierdzi, że w rzeczywistości protestujący nie wpływają negatywnie na pozycję rządu – godzą natomiast w wizerunek międzynarodowy państwa. Rama konsekwentnie zaprzecza wszystkim oskarżeniom wysuwanym pod jego adresem. Jego zdaniem, to nielegalne nagrania są zagrożeniem dla demokracji, ponieważ nie niosą ze sobą żadnych dowodów.

4. Prezydent Albanii Ilir Meta od samego początku protestów nawoływał do zachowania spokoju i rozpoczęcia konstruktywnego dialogu rządu z opozycją w celu zakończenia konfliktu. Skrytykował również akt złożenia mandatów

przez posłów opozycji i stwierdził, że nowi parlamentarzyści nie reprezentują woli narodu.

5. W obawie przed zaostrzającą się sytuacją w Albanii, prezydent wydał dekret anulujący wybory samorządowe, które – jak zostało to wskazane – zostały zorganizowane przez rząd Albanii w czerwcu 2019 r. Do prerogatyw prezydenta należy wyznaczenie daty wyborów. Należy dodać, że nie był to pierwszy raz, kiedy głowa państwa przełożyła datę wyborów – miało to miejsce w 1991, 2007 i w 2017 r. Decyzja prezydenta została skrytykowana przez premiera Ediego Ramę, który kontynuował kampanię wyborczą. Po zorganizowaniu przez rząd wyborów samorządowych prezydent na konferencji prasowej stwierdził, że Albanii udało się uniknąć krajowego i międzynarodowego spisku, mającego na celu przejęcie państwa. Za owym spiskiem stać miał amerykański miliarder George Soros. Ilir Meta nie przedstawił jednak żadnych dowodów na prezentowaną przez niego teorię²².

6. Głos w sprawie organizowanych protestów zabrała również Rzecznik Praw Obywatelskich Erinda Ballanca. Skrytykowała ona przemoc stosowaną przez policję przeciwko obywatelom i dziennikarzom. Stwierdziła, że policja działała nieprofesjonalnie, naruszając wolność mediów, prze-

²² Gj. Erebara, *Albanian President Claims Country Avoided 'Soros Destabilisation Plot'*, <https://balkaninsight.com/2019/07/02/albania-president-claims-country-avoided-soros-plot-of-destabilization/> [12.07.2019].

sadnie wykorzystując gaz łzawiący oraz w sposób niewłaściwy traktowała aresztowanych demonstrantów²³.

²³ *Albania's Ombudsman Criticizes Excessive and Indiscriminate Use of Tear Gas by Police*, <https://exit.al/en/2019/04/15/albanias-ombudsman-criticizes-excessive-and-indiscriminate-use-of-tear-gas-by-police/> [18.07.2019].

9.

Wnioski

1. Organizowane od lutego 2019 r. protesty w Albanii oznaczają, że obywatele domagają się przeprowadzenia dogłębnych zmian w państwie. Jak dotychczas protesty nie doprowadziły do przesilenia politycznego. Mimo to sytuacja w Albanii nadal jest niestabilna.

2. Opozycja polityczna wciąż bojkotuje prace parlamentu i nie zamierza prowadzić dialogu z rządem Ediego Ramy. Przedstawiciele opozycji wskazują, że protesty będą kontynuowane do czasu ustąpienia ze stanowiska premiera Ramy.

3. Dynamika oraz skala protestów aż do okresu wakacyjnego utrzymywała się na podobnym, wysokim pozio-

mie. Z kolei w okresie wakacyjnym dynamika protestów znacząco osłabła.

4. Protesty – zarówno demonstracje organizowane przez opozycję polityczną, jak i pomniejsze protesty obywatelskie – wskazują na zmęczenie albańskiego społeczeństwa obecną klasą polityczną. Obywatele domagają się przeprowadzenia znaczących zmian w państwie. Niska frekwencja w wyborach lokalnych w czerwcu 2019 r. nie musi automatycznie świadczyć o masowym poparciu społecznym dla partii opozycyjnej – wręcz przeciwnie – może być wyrazem sprzeciwu wobec wszystkich polityków, niezależnie od opcji, którą reprezentują.

5. Główny postulat opozycji dotyczący rezygnacji premiera wydaje się być niewystarczający, aby odzyskać władzę. Protesty nie stanowią także sposobu na powrót do władzy, ponieważ wzbudzają krytykę ze strony społeczności międzynarodowej. Bez dokładnego planu reform w państwie opozycji nie uda się doprowadzić do zmiany politycznej na najwyższych szczeblach władzy.

6. Premier Edi Rama, pomimo licznych zapewnień o gotowości do rozwiązywania konfliktu, nie wykazuje woli podjęcia konstruktywnego dialogu z opozycją. Prezentuje siebie jako gwaranta stabilności w państwie. Nawet jeśli zrezygnuje, co w obecnej sytuacji wydaje się mało prawdopodobne, pozostanie on liderem PS i będzie głównym negocjatorem w rozmowach nad kształtem rządu tymczasowego.

7. Stany Zjednoczone oraz Unia Europejska konsekwentnie nawołują do dialogu i jednocześnie wspierają obecny rząd w Albanii. Apelują także do opozycji o powrót do prac w parlamencie.

8. Niezależnie od trwającego obecnie kryzysu politycznego w Albanii i wydarzeń, do jakich doszło w czasie protestów, albańska klasa polityczna wciąż prezentuje proeuropejskie i proamerykańskie stanowisko.

9. Protesty godzą w międzynarodowy wizerunek Albanii. Mogą one negatywnie wpłynąć na turystykę, która w ostatnich latach stanowi ważną gałąź albańskiej gospodarki. Z kolei kolejne afery, ujawniane przez dziennikarzy śledczych, mogą zniechęcić podmioty zagraniczne do inwestowania w Albanii.

10. Tłem trwającego obecnie kryzysu politycznego w Albanii pozostaje narastające rozczarowanie i niezadowolenie albańskiego społeczeństwa. W celu uspokojenia nastrojów społecznych niezbędne pozostaje zatem sformułowanie dokładnego programu, który wcielony w życie, doprowadziłby do poprawy jakości życia Albańczyków i zahamował emigrację. To, czy albańskie elity polityczne będą w stanie doprowadzić do rzeczywistej modernizacji i demokratyzacji stosunków politycznych, społecznych i ekonomicznych w państwie, zdecyduje nie tylko o kierunku rozwoju wewnętrznego Albanii, ale także o akcesji tego państwa do UE.

Stan faktyczny na dzień 31 sierpnia 2019 r.

Wykaz Skrótów

LSI – Socjalistyczny Ruch na rzecz Integracji (*Lëvizja Socialiste për Integrim*)

PD – Demokratyczna Partia Albanii (*Partia Demokratike e Shqipërisë*)

PDIU – Partia Sprawiedliwości, Integracji i Jedności (*Partia për Drejtësi, Integrim dhe Unitet*)

PS – Socjalistyczna Partia Albanii (*Partia Socialiste e Shqipërisë*)

PSD – Socjaldemokratyczna Partia Albanii (*Partia Socialdemokrate e Shqipërisë*)

Źródła

Albania Top Authorities Clash – PM Rama Says President Meta Has Acted Anti-Constitutionally, <http://www.tiranaecho.com/latest-news/albania-top-authorities-clash-pm-rama-says-president-meta-has-acted-anti-constitutionally/> [18.07.2019].

Albania's Ombudsman Criticizes Excessive and Indiscriminate Use of Tear Gas by Police, <https://exit.al/en/2019/04/15/albanias-ombudsman-criticizes-excessive-and-indiscriminate-use-of-tear-gas-by-police/> [18.07.2019].

Albanian opposition resume protest to oust PM, <https://www.reuters.com/article/us-albania-protests/albanian-opposition-resume-protest-to-oust-pm-idUSKCN1U32IJ> [28.07.2019].

Both Opposition and Government Responsible for Ambassador Borchardt Harassment From Protesters, <https://exit.al/en/2019/05/13/both-opposition-and-government-responsible-for-ambassador-borchardt-harassment-from-protesters/> [19.07.2019].

Daragahi B. *'Colombia of Europe': How tiny Albania became the continent's drug trafficking headquarters*, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/albania-drug-cannabis-trafficking-hub-europe-adriatic-sea-a8747036.html> [12.07.2019].

DP's Protest in Shkoder Begins, „Albanian Daily News”, <https://albaniaandailynews.com/index.php?idm=34680&mod=2> [29.08.2019].

Emerging Europe, US State Department names Albania as source country of cannabis, <https://emerging-europe.com/news/us-state-department-names-albania-as-source-country-of-cannabis/> [15.07.2019].

Erebara Gj., *Albania Opposition Leader Faces Money Laundering Charges*, <https://balkaninsight.com/2019/06/14/albania-opposition-leader-faces-money-laundering-charges/> [12.07.2019].

Erebara Gj., *Albanian President Claims Country Avoided 'Soros Destabilisation Plot'*, <https://balkaninsight.com/2019/07/02/al>

- bania-president-claims-country-avoided-soros-plot-of-destabilization/ [12.07.2019].
- EU Official: Vacation of Parliamentary Seats Undermines Path Towards the EU*, <https://exit.al/en/2019/03/07/eu-official-vacation-of-parliamentary-seats-undermines-path-towards-the-eu/> [10.07.2019].
- Fajtor vetëm për "shpërdorim detyre", Tahiri dënohet me 3 vite shërbim prove*, <http://top-channel.tv/2019/09/19/fajtor-vetem-per-shperdorim-detyre-tahiri-denohet-me-3-vite-sherbim-prove/> [28.09.2019].
- Fotolajm/ Fermerët e Devollit shkruajnë me mollë "Rama ik"*, <https://balkanweb.com/fotolajm-fermeret-e-devollit-shkruajne-me-molle-rama-ik/> [11.07.2019].
- Freedom House, *Nations in Transit 2018. Albania*, <https://freedom-house.org/report/nations-transit/2018/albania> [15.07.2019].
- Gallup: Albania Ranks Fourth Worldwide in Terms of People's Desire to Migrate*, <https://exit.al/en/2019/01/05/gallup-survey-on-migration-and-brain-drain/> [02.07.2019].
- Intervistë me deputeten Rudina Hajdari*, <https://www.zeriamerikes.com/a/4824135.html> [10.07.2019].
- Kraja G., *Opozita në Shqipëri djeg mandatet*, „Radio Evropa e Lirë”, <https://www.evropaelire.org/a/opozita-ne-shqiperi-djeg-mandatet/29780948.html> [10.07.2019].
- Media Situation in Albania is Severe*, „Albanian Daily News”, <https://www.albaniandailynews.com/index.php?idm=32753&mod=2> [08.07.2019].
- New Shkodra City Council established amid tension and protests*, „Tirana Times”, <http://www.tiranatimes.com/?p=142913> [29.08.2019].
- Regional Opposition Leaders Arrested for Blocking Prime Minister's Motorcade*, <https://exit.al/en/2019/06/14/regional-opposition-leaders-arrested-for-blocking-prime-ministers-motorcade/> [12.07.2019].

Reporters without borders, *Albania 2019*, <https://rsf.org/en/albania> [08.07.2019].

Shehaj A., *Kjo është bashkia e vetme që nuk do të drejtohet nga Partia Socialiste*, <https://joqalbania.com/artikull/592983.html> [21.07.2019].

Wiretaps Show Socialists Collaborated with Criminals to Buy Votes, <https://exit.al/en/2019/01/31/wiretaps-show-socialists-collaborated-with-criminals-to-buy-votes/> [15.07.2019].

Zgjedhjet parlamentare 2017, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, <http://results2017.cec.org.al/Parliamentary/Results?cs=sq-AL&r=r&rd=r14> [18.06.2019].

Dr Agata Domachowska

Starszy analityk w Zespole Bałkańskim IEŚ

Politolog i filolog. Doktor nauk społecznych w zakresie nauk o polityce (Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Adiunkt w Katedrze Bałkanistyki Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zainteresowania badawcze: zmiany polityczne w Europie Południowo-Wschodniej, proces integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich, stosunki międzynarodowe na obszarze Europy Południowo-Wschodniej, diaspory bałkańskie i polityka pamięci. Autorka wielu artykułów naukowych oraz monografii związanych z tematyką bałkańską.

Przedmiotem publikacji są protesty społeczno-polityczne organizowane w Albanii w okresie od lutego do lipca 2019 r. W pracy przedstawiono ich genezę, uwarunkowania, strukturę ruchu protestu, a także pokrótce wyjaśniono międzynarodowy kontekst protestów. Zaprezentowano cele sformułowane przez protestujących oraz opisano przebieg protestów, przy czym szczególną uwagę zwrócono na ich formę. Ponadto przedstawiono reakcję władz na działania podejmowane przez protestujących. W konkluzjach wskazano, że protesty nie doprowadziły do zmiany sytuacji politycznej w Albanii, aczkolwiek trwający spór pomiędzy ugrupowaniami opozycyjnymi, prezydentem a rządem przyczynił się do przełożenia decyzji o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych przez Unię Europejską w czerwcu 2019 r.

ISBN 978-83-66413-12-2

www.ies.lublin.pl